

El planeta vida al Museu Blau

Escrit per

• • • **Pere Viladot**
Francesc Uribe

Museu de Ciències
Naturals de Barcelona

«El coneixement no acaba mai: després d'un descobriment sorgeix una nova incògnita a la qual cada nova generació intentarà donar resposta, com ho van fer els nostres avantpassats i com ho hem fet i seguirem fent tots als qui encara ens mou la profunda curiositat de saber com funciona el món que ens envolta»

Exposició «Planeta Vida».
Audiovisual d'introducció

PUNTUAL com sempre, a les nou del matí ens esperava en Francesc a l'illa de ciència «Classificació i nomenclatura». Aquesta és una de les quatre illes de l'exposició «Planeta Vida» inaugurades el passat 21 de febrer.¹ Són espais segregats de la resta de l'exposició que permeten aprofundir en alguns temes fonamentals per entendre la vida. Les altres tres illes són «Evolució», «Comportament animal» i «Mediterrània».

Des de la classificació d'una colla de botons, fins als usos quotidians de productes identificats amb nomenclatura científica, en Francesc va anar passant per la història de la classificació biològica i la nomenclatura científica. Els qui l'escoltàvem, personal d'atenció al públic i del Servei Educatiu, sabem que aquesta és una de les principals funcions del Museu i que aquest camí, que va de la societat a la ciència per tornar a la societat, és el mateix que volem fer amb les activitats: del món al Museu i del Museu al món.

Quan en Pere em va convidar a presentar aquest espai museogràfic vaig entendre que era una de les primeres proves de qualitat a què sotmetíem els nous trams d'exposició. La classificació i la nomenclatura són conceptes sense final, eterns, propis d'un museu, i exemplifiquen una història canviant i dinàmica, signe d'un museu actual. Creiem que l'exposició actual està en condicions de ser atractiva per a persones de diversa formació i exigència.

En acabar, vaig fer un tomb per l'exposició. Me'n vaig anar a la primera part, «Biografia de la Terra». «Planeta Vida» es recorre com si fos un viatge per les fites de l'evolució conjunta de la Terra i de la vida, amb una nova mirada integradora dels fenòmens geològics i biològics, mostra la fascinant diversitat de la natura i incideix en els canvis d'escala del que és petit al que és gran, que provoquen en el visitant canvis

continus de perspectiva. Així, la complexitat o la interacció amb el medi varien segons l'escala d'observació.

Hi vaig voler dedicar una estona perquè per a la reunió de l'equip educatiu del dilluns havíem de pensar en propostes de dues noves activitats escolars per al curs vinent. Quin és el fenomen que volem desenvolupar? En quins espais de l'exposició treballarem? Quins recursos museogràfics emprarem? Venir al Museu Blau representava un canvi d'escala tan gran que valia la pena fer una aposta per la novetat. Així que al final del 2010, ens vam aliar amb el Departament de Didàctica de les Ciències Experimentals i la Matemàtica de la UAB, amb qui fa temps que treballem en projectes comuns, per iniciar una nova etapa, un nou model educatiu.

Volem construir el nostre propi currículum a partir dels continguts propis del Museu, tant si són els que es poden veure a les exposicions, com els que fan referència als més de tres milions d'espècimens de les col·leccions de zoologia, geologia i botànica.² Així, els relats que hi darrere de les peces o la recerca que es fa al museu, ens han de donar les pistes per construir aquest currículum nostre. Després ja trobarem el lligam amb el currículum escolar. Aquest és un dels elements clau del nostre model.

Pensava això mentre em vaig aturar a tafanejar la pantalla on s'explica l'aparició de l'oxigen a l'atmosfera i el canvi de model de vida que va representar des d'una vida anaeròbica a una aeròbica. Com les notícies d'un diari digital, amb aquest recurs audiovisual s'explica l'evolució de la vida i el planeta des dels orígens fins als nostres dies. Les pantalles dels set períodes en què s'ha dividit, s'acompanyen d'espècimens que il·lustren cada període concret. Grans projeccions a la paret presenten simulacions del que podria haver estat la vida en cadascun dels períodes.

Què deu pensar en Francesc —i la resta de conservadors— que ha de ser tractat a les activitats? Una de les claus del nou model és afermar la col·laboració que sempre hi ha hagut entre el Departament de Col·leccions i Recerca i el Servei Educatiu. Però no solament. Anem forjant un camí de participació que comença molt a poc a poc amb les escoles del barri Besòs-Maresme i que, a partir d'un treball lent però de profunditat, ens ha de permetre incorporar les expectatives del professorat i de l'alumnat respecte del Museu.

Em tornen a la memòria les converses amb en Pere sobre els relats possibles en la nova exposició. El calidoscopi ha format part de les darreres exposicions i ara és tot l'edifici d'exposició un calidoscopi que combina escales i perspectives. No és fàcil saber fins on podrem arribar en la transmissió de coneixement. El que sí que sabem és que l'exercici ha de començar per generar coneixement genuí, per ser el mirall dels avenços científics en general, alhora que fem més aguda la nostra perspicàcia ancorada en la recerca pròpia. L'exposició no hauria de ser el final d'un trajecte sinó el principi d'una cadena de situacions davant la qual el visitant pugui fins i tot formar part de l'activitat investigadora.

En entrar al segon gran eix de l'exposició, «La Terra avui», vaig aturar-me a la vitrina dels fòssils de Barcelona. Les col·leccions del Museu es mostren en aquesta segona part. Tot i que només hi ha representada una ínfima part del total, la bellesa, la variabilitat i la diversitat visibles són una mostra més del procés evolutiu de la Terra. M'hi vaig aturar perquè hi ha una de les peces que més m'emocionen: el fèmur del mamut de Pedralbes.³ Les infinites històries que s'amaguen darrere de cada peça fan que per a les activitats —escolars, familiars o per a adults—, busquem el lligam entre un fenomen de la natura i la cultura. Passejava entre vitrines que em mostraven les adaptacions dels animals per moure's a l'aire, l'aigua o el medi terrestre —«com és que els animals estan barrejats?», es pregunta molta gent, un gran canvi respecte a l'antiga exposició. Ho feia després d'haver vorejat les taules en què grans pantalles interactives m'enfoquen objectes reals o maquetes —com la de la cèl·lula animal—, per explicar fins allà on vulgui conceptes de la vida i la natura —com és la cèl·lula animal, què és un microbi, com és el Sistema Solar, etc. Pensava en la quantitat de cireres del cistell que es poden treure lligades les unes amb les altres

amb tants continguts i en com ens anem repetint els de l'equip educatiu, una regla d'or: la necessitat de saber destriar amb molta cura els dos o tres conceptes clau que són imprescindibles perquè comportin un aprenentatge significatiu, perquè el visitant, sigui alumne d'escola o no, surti del Museu amb alguna cosa apresada, més enllà de l'emoció que, com a mi, li pugui generar una vitrina, una peça o un audiovisual. Un repte no gens fàcil, però necessari en activitats que duren poca estona.

Ai, els animals barrejats! No és per gust de confondre que estan així, i com en tota barreja se'n poden intentar moltes fórmules. L'important és transportar al visitant el sentit de la col·lecció, que és ni més ni menys que el de trobar tendències i rareses en el món natural. Les tendències són fenòmens que es detecten en un gran nombre de casos i com més variables són aquests més profunda és la tendència. Les rareses representen l'altre extrem, és a dir camins d'explotació única, atzars on no hi caben més opcions. Les espècies o les mostres de col·lecció no són cromos per ensenyar sinó peces d'un mosaic que ens poden ensenyar imatges diverses com les cares de la Lluna.

Vaig passar pels fongs, els vegetals i les algues per arribar als microbis. Tots àmbits nous que abans no teníem exposats —com explicar l'evolució de la vida sense aquests grups? I després de tafanejar la pantalla que explica què són els virus, em vaig dirigir cap als minerals i les roques, final de trajecte. Em venien al cap mil i una històries per desenvolupar. Havia anat prenent notes en tot el recorregut, caldria posar-les en net, ordenar-les, passar les tisores i fer les propostes per al dilluns. Quin fenomen? Per a quines edats? Quins dos o tres conceptes clau? I sota quins eixos didàctics? Apassionant!

Ara ja des del laboratori, on els problemes dels ciutadans sembla que s'allunyen, sento la dificultat de destil·lar en poques frases o gràfics els conceptes científics que s'acomoden a llargues perifrasis i circumloquis. És just aleshores quan agraeixes la gimnàstica mental a què t'obliga el fet de participar en projectes de divulgació. Lluny de ser una activitat menystinguda, la síntesi, la categorització, l'estructura, haurien de ser proves a superar per aconseguir una higiene necessària en l'àmbit intel·lectual. Tinc la confiança que en Pere i altres confreres no deixaran d'estimular-nos. |

1 Vegeu el web www.museuciencies.bcn.cat.

2 Que encara romanen als edificis del parc de la Ciutadella (zoologia i geologia) i a Montjuïc (botànica).

3 Restes d'un mamut trobat arran de la urbanització de l'avinguda de Pearson al principi del segle xx.